

Єфременко Д.

ЦИВІЛІЗАЦІЙНА САМОІДЕНТИФІКАЦІЯ УКРАЇНЦІВ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВИБІР

Як відомо, протягом декількох століть свого існування Україна перебувала у складі багатьох держав. Знаходилася під егідою Польщі, Угорщини, Румунії, Османської, Австро-Угорської та Російської імперій. Поліетнічна територія України була розділена на регіони, які знаходилися у постійному напруженому антагонізмі. Сотні років український народ намагається усвідомити процес свого становлення, адже український етнокультурний простір формувався за участю представників різних цивілізацій, Цілою плеядою інтелектуальної еліти було створено велику чисельність гіпотез, теорій, легенд походження українського етносу та української політичної нації. Але все ще бракує наукового обґрунтування всіх причин та факторів розвитку, злетів та падінь, консолідації та дезінтеграції генезису українського етносу.

Проблема місця України в світовому цивілізаційному процесі та вибір її стратегічного вектору являється складним та багатограним процесом для розуміння сучасної людини і користується актуальністю в новітньому політологічному дослідженні. Метою якого в контексті даної теми є спроба розкриття цивілізаційних характеристик України та обґрунтування соціокультурної належності України до політичного простору європейської цивілізації.

Аналіз даної проблеми було здійснено з точки зору цивілізаційного підходу як методологічного принципу осмислення поняття цивілізації та соціокультурної ідентичності українського народу.

Головним завданням України на сьогоднішній день, на нашу думку, є визначення свого місця у складі світової та європейської цивілізації та вибір основного інтеграційного вектору в контексті своєї цивілізаційної приналежності. Поставши незалежною регіональною цивілізацією, Україна має самовизначитись, обрати свій вектор цивілізаційного розвитку. У статті

«Україна на порозі планетарної цивілізації» В. Горський пише: «Для української культури є надзвичайної складності завдання – прилучитися до глобалізованого «Ми» і зберегти відчуття власного «Я» [1, с. 220]. Про складові цивілізаційного коду України можна розмірковувати в декількох аспектах.

Етнічно територія України являється прабатьківщиною слов'ян – єдиної корінної нації, що справила значний вплив на розвиток українських земель з початком свого розселення на Південь, Захід та Схід в другій половині I тисячоліття н.е. Інші ж етноси представлені на території України лише фрагментарно.

В політичному аспекті Україна належала до демократичного типу держави і розвивалася протягом історії переважно як республіка. Козацька доба слугує яскравим прикладом зародження та становлення демократичних тенденцій в управлінні. В проголошеній козацькій гетьманській державі діяло демократичне магдебурзьке право, було запроваджено виборність посадових осіб характерна для правового суспільства європейського зразка. Європейський стиль бароко значно вплинув на розвиток мистецтва козацької республіки, яке згодом трансформувалось в такий культурний феномен, як козацьке бароко тощо.

Економічна складова цивілізаційного коду України свідчить про період тісних економічних зв'язків наших предків саме з європейськими, а не азійськими етнічними утвореннями ще в додержавницький період нашої історії. Тобто вже задовго до набуття українського етносу ознак державності, він був невід'ємною частиною європейського ареалу господарювання.

В релігійному аспекті українці за найдавніших часів були дуже набожними, віруючими та духовно піднесеними людьми. Їм притаманна самотність специфіка духовного складу, зумовлена не тільки культом традицій та обрядів пращурів, а й усім укладом їх економічного життя [2]. Запровадження Володимиром християнства на Русі відкрило шлях до визнання Київської Русі європейською християнською спільнотою, що сприяло налагодженню міжнародних зв'язків з багатьма європейськими країнами. Ця епохальна подія в історичній пам'яті українського народу,

дала змогу за короткий час перейняти кращі досягнення найцивілізованішої держави Європи в X столітті – Візантійської імперії.

Проаналізувавши історико-культурні передумови українського цивілізаційного вибору практично у всіх сферах суспільного життя, можна дійти висновку, що найчастіше вибір здійснювався на користь Європи. Багатівіковий шлях культурно-цивілізаційного розвитку українського народу призупинився і Україна опинилася на розломі цивілізацій. На пограниччі між Європою та Євразією, між західною та російсько-євразійською цивілізаціями, що в свою чергу ускладнює вибір вектору розвитку. Американський політолог С. Хантінгтон називає таке становище «зоною міжцивілізаційних збуджень». Тобто геополітичне становище України виявилось дещо дуальним по відношенню до світового глобалізованого простору. Український філософ М. Михальченко запропонував для опису такого становища України термін «лімітроф» – прикордонна область між цивілізаціями. Такий стан, на його думку, є вагомою перепорою на шляху створення своєї самобутньої локальної цивілізації.

Таким чином, стан «розколотої країни», за висловом С. Хантінгтона, є закономірним результатом тривалого культурно-цивілізаційного розвитку України. Соціокультурна розколотість території України зумовила собою полярність її подальших цивілізаційних орієнтацій, що й стало головною перепорою на шляху до остаточного вибору свого геополітичного вектору. І доки не буде ліквідовано суперечливе бачення, двоїстість інтеграційних процесів України, поки не буде чіткого визначення шляху розвитку та свого місця серед світового співтовариства, усвідомлення пріоритетних національних інтересів, Україна ризикує залишитися між двома полюсами, на пограниччі. Європейський вибір має бути спрямований не на зовнішні орієнтації, які є дещо вторинними, а в першу чергу, на свій внутрішньоукраїнський розвиток. Стати країною готовою до глобальної конкуренції і нарешті скинути з себе ярмо об'єкта благодійництва з боку розвинених країн. Постати на міжнародній арені як самодостатня суверенна країна, що має чітко

сформульовану та задекларовану державно-національну ідею.

Список використаних джерел :

1. Горський В. Україна на порозі планетарної цивілізації. *Практична філософія*. 2001. № 2. С. 214–220.
2. Козловець М. А. Феномен національної ідентичності: виклики глобалізації: Монографія. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. 558 с.
3. Хантінгтон С. Столкновение цивилизаций; Пер. с англ. Т. Велимеева. Ю. Новикова. Москва : ООО «Изд-во АСТ», 2003. 603 с.

*Рекомендовано до друку
– д. політ. н., професором Міловою М. І.*